

Humanitaaria õppekavagrupi doktoriõppe hindamisotsus Tartu Ülikool

13/03/2018

**Eesti Kõrg- ja Kutsehariduse Kvaliteediagentuuri
kõrghariduse hindamisnõukogu otsustas kinnitada
hindamiskomisjoni aruande ja viia järgmine Tartu Ülikooli
humanitaaria õppekavagrupi doktoriõppe
kvaliteedihindamine läbi seitsme aasta pärast**

Lähtuvalt ülikooliseaduse § 10 lg-s 4 ja Eesti Kõrg- ja Kutsehariduse Kvaliteediagentuuri põhimääruse punktidest 3.7.3 ja 3.7.1 tuleneva volituse põhjal kehtestatud dokumendi “Doktoriõppe õppekavagrupi kvaliteedi hindamine” punktist 40.1 sedastab Eesti Kõrg- ja Kutsehariduse Kvaliteediagentuuri kõrghariduse hindamisnõukogu (edaspidi Nõukogu) järgmist:

1. Tartu Ülikool kooskõlastas EKKAgas õppekavagrupi kvaliteedihindamise aja 18.11.2016.
2. EKKA juhataja kinnitas 31.08.2017 korraldusega Tartu Ülikooli ja Tallinna Ülikooli humanitaaria, keelte ja kultuuride ning usuteaduse õppekavagruppide doktoriõppe kvaliteedihindamise komisjoni (edaspidi komisjon) koosseisus

Martin Halliwell	komisjoni esimees, professor, University of Leicester (Suurbritannia)
Kristian Bankov	professor, New Bulgarian University (Bulgaaria)
Anne Boddington	professor, Kingston University (Suurbritannia)
Barbara Burns	Assoc. Professor, University of Glasgow (Suurbritannia)
Julia Dahlberg	doktorant, University of Helsinki (Soome)
Anca Greere	professor, Babeş-Bolyai University of Cluj-Napoca, Rumeenia; Assistant Director, Quality Assurance Agency for Higher Education (Suurbritannia)
Hans-Günter Heimbrock	emeritprofessor, Goethe-University Frankfurt (Saksamaa)
Gerrit Immink	emeritprofessor, Protestant Theological University Groningen (Holland)

Jaakko Leino	professor, University of Helsinki (Soome)
Henrik Meinander	professor, University of Helsinki (Soome)
Irina Moore	Senior Lecturer, University of Wolverhampton (Suurbritannia)

3. Tartu Ülikool esitas humanitaaria õppekavagrupis hindamisele järgmised doktoriõppekavad:

**Ajalugu
Filosoofia
Semiootika ja kultuuriteooria**

4. Tartu Ülikool esitas eneseanalüüsi aruande EKKA büroole 28.08.2017, mille hindamiskoordinaator saatis komisjonile 11.09.2017.
5. Hindamiskülastus Tartu Ülikoolis toimus 28. – 29.11.2017.
6. Komisjon saatis hindamisaruande projekti EKKA büroole 15.01.2018, mille EKKA edastas kõrgkoolile kommenteerimiseks 16.01.2018 ja millele Tartu Ülikool esitas vastuse 26.01.2018.
7. Komisjon esitas lõpliku hindamisaruande EKKA büroole 11.02.2018. Hindamisaruanne on otsuse lahutamatu osa. Aruanne on kättesaadav EKKA koduleheküljel.
8. Lõpliku hindamisaruande ja eneseanalüüsi aruande edastas Nõukogu sekretär Nõukogu liikmetele 6.03.2018.
9. Nõukogu arutas saadud dokumente 13.03.2018 istungil 8 liikme osalusel ning otsustas tuua hindamisaruandest välja järgmised Tartu Ülikooli humanitaaria õppekavagrupi doktoriõpet puudutavad tugevused, soovitusel ning parendusvaldkonnad.

Komisjon tõi humanitaaria, keelte ja kultuuride ja usuteaduse õppekavagruppide osas nii Tartu kui Tallinna Ülikooli puhul välja järgmised läbivad tugevused, parendusvaldkonnad ja soovitusel:

Tugevused

- 1) Doktoriõppekavad on kõrge kvaliteediga. Mõlemad ülikoolid teadvustavad humanitaarteaduste olulist rolli nii Eesti kõrgharidussüsteemis kui riiklikul tasandil.
- 2) Tartu ja Tallinna ülikoolide õppejõud toetavad pühendunult doktorantide intellektuaalset arengut ja julgustavad neid osalema akadeemilistes kogukondades. Mõlemad ülikoolid peavad oluliseks oma doktoriõppekavade rahvusvahelist mõõdet ning soodustavad oma doktorantide osavõttu väliskonverentsidest ja pikemaajalistest õppelähetustest.
- 3) Ülikoolid valmistavad ette selge väljenduslaadiga ja eneserefleksioonivõimelisi lõpetajaid, kes on õpingute lõppedes omandanud kõik doktoritasemele kohased teadmised ja oskused. Lõpetajatel on võimalik teha nii akadeemilist karjääri kui asuda tööle erinevates ametites kultuuri-, haridus- ja poliitikavaldkonnas.
- 4) Mõlemal ülikoolil on oma iseloomulikud tugevused, mille tõttu neid tuntakse ja tunnustatakse. Näiteks on muljetavaldav Tartu Ülikooli keelte ja kultuuride õppekavade laiapõhjalisus, samas

kui Tallinna Ülikooli Kultuuride uuringute õppekavaspetsialiseerumised võimaldavad uudsel moel käivitada loominguist dialoogi erinevate humanitaarerialade vahel.

Parendusvaldkonnad ja soovitused

- 1) Doktoranditoetused jäävad praegu allapoole toimetulekupiiri. Seetõttu peavad paljud doktorandid töötama märkimisväärselt suure koormusega, et ära elada. Soovitatav on kaaluda doktoranditoetuste tõstmist riiklikul tasandil, et doktorandid saaksid ilma lisatööd tegemata oma õpingutele pühenduda.
- 2) Doktoritõppe kohtade planeerimisel on soovitatav arvestada ülikooli kasutuses olevate ressurssidega, sh võimalusega luua doktorantidele nooremteaduri ametikohti ja kaasata neid teadusprojektidesse.
- 3) Mõlemal ülikoolil on soovitatav läheneda andmete kogumisele senisest süstemaatilisemalt, et toetada õpingute edukat läbimist, õppekavaarendust ning edendada ülikoolides mitmekesisust ja võrdset kohtlemist.

Tartu Ülikooli humanitaaria, keelte ja kultuuride ning usuteaduse õppekavagrupi üldised tugevused, parendusvaldkonnad ning soovitused

Tugevused

- 1) Õppekavade, juhendajate ja doktorantide akadeemiline tase on kõrge.
- 2) Doktorandid on positiivse suhtumisega ja entusiastlikud.
- 3) Juhendajate ja doktorantide koostöö toimib väga hästi. Juhendajad on doktorantidele väga pühendunud ja hoolitsevad nende käekäigu eest.
- 4) Doktorantide professionaalset ja akadeemilist arengut toetavad rahvusvahelised mobiilsusvõimalused.

Parendusvaldkonnad ja soovitused

- 1) Selgemalt on vaja määratleda erinevate doktoritõppe tugistruktuuride roll. Ülikooli struktuuriüksusi ja doktorikoole puudutav ingliskeelne terminoloogia võiks olla ühtlustatud ja kõigile üheselt arusaadav.
- 2) Doktoritõpingute tõhusust on vaja tõsta, et tagada õpingute lõpetamine maksimaalselt kuue (4+2) aasta jooksul.
- 3) Vajalik on töötada välja plaan tagamaks doktorantide arvu ja kvaliteedi stabiilsus ja jätkusuutlikkus, võttes muuhulgas arvesse vajadust tugevdada sidemeid töömaailmaga.
- 4) Doktorantidele tuleks anda selgem ülevaade doktoritõpingute käigus omandatavatest oskustest ning võimalikest rollidest, mida nad pärast lõpetamist Eesti ühiskonnas täitma võivad hakata.
- 5) Süstemaatilist suhtlust vilistlastega õppekavadel praegu ei toimu. Vilistlaste võrgustikku saaks kasutada ära doktorantide ülikooliväliseks karjäärinõustamiseks. Doktoritõppekavade arendamisel võiks paremini kasutada ära vilistlaste kogemusi ning teavet selle kohta, millistel ametikohtadel on doktorikraad tööhõive seisukohast oluline.
- 6) Doktorantidele on vaja tagada ühtlaselt head töötingimused (sh töökohad) kõigis osakondades ja õppekavadel.
- 7) Selgesti on vaja sõnastada eeskirjad, mis käsitlevad doktoritõpingutele registreerimist, osakoormusega õpinguid, õpingute peatamist mõjuval põhjusel (nt rasedus- ja sünnituspuhkus või haiguspuhkus) ning täpsustada juhendamiseiga seotud ootusi õppejõududele ja

doktorantidele. Doktorantide võrdse kohtlemise huvides on soovitatav määratleda selged reeglid juhendamise korralduse osas (sh juhendamiskoosolekute toimumise sagedus, tagasisidestamine).

- 8) Ametlikult tuleks määratleda juhendajate maksimaalne töökoormus doktorandi kohta ning lugeda seda osaks õppejõu kogu töökoormusest.
- 9) Soovitatav on töötada välja kohustuslikud koolitused juhendajatele. Selgelt tuleks panna paika kaasjuhendamise põhimõtted, et tagada ülikooliväliste kaasjuhendajate töö kvaliteet.
- 10) Praegu kehtiva süsteemi asemel, mille raames määratakse õppejõududele individuaalseid preemiaid kuueaastase perioodi jooksul kaitstud doktoritööde eest, oleks otstarbekas sellele kuluva rahalisi vahendeid strateegilisemalt kasutada, reinvesteerides need näiteks doktorantide ja nende juhendajate teadustegevuse toetamisse.
- 11) Juhendajate töökoormust ning juhendamise kvaliteeti tuleks järjepidevalt jälgida. Ülikooli tasandil on vajalik tunnustada ja hinnata õppejõudude juhendamise võimekust ja –ekspertiisi.
- 12) Doktorantide iga-aastase atesteerimise roll doktorandi „elutsükli“ oleks vaja paremini lahti mõtestada. Samuti tuleks tagada atesteerimise järjepidevus kõigil õppekavadel.
- 13) Intervjuud õppejõudude ja doktorantidega näitasid, et selged teaduseetikat käsitlevad juhtnöörid ei ole kõigile alati üheselt kättesaadavad, eriti mis puudutab inimestega seotud uuringuid. Soovitatav on kehtestada ülikooli tasandil ühtsed teaduseetika põhimõtted ja standardid. Samuti tuleks pakkuda õppejõududele ja doktorantidele vajadusel nõustamist teaduseetika küsimustes.

Humanitaaria õppekavagrupi tugevused, parendusvaldkonnad ja soovitused

AJALUGU

Tugevused

- 1) Õppehoonel on suurepärase asukoht Tartu kesklinnas. Õppejõudude ja doktorantide tööruumid on uued ja hästi varustatud.
- 2) Osakonnas on arvukalt välisrahastusega teadusprojekte, millesse on kaasatud paljud doktorandid.
- 3) Osakonnas on kolm riigieelarvest alaliselt rahastatud professuuri.
- 4) Nominaalajaga lõpetanud doktorantide arv on viie aasta jooksul märkimisväärselt kasvanud.
- 5) Doktorantide rahulolu õpetamise ja juhendamisega on ülikooli keskmisest mõnevõrra kõrgem.
- 6) Õppejõudkonnal on laialdane akadeemiline kompetents ja kontaktid, mis loovad üliõpilastele (koos heal tasemel taristuga) doktoriõpinguteks suurepärase keskkonna.
- 7) Nooremad õppejõud osalevad tihti koolitusseminaridel ja väärtustavad nende käigus omandatud uusi oskusi.
- 8) Toetust väärrib plaan arendada doktorantide õpioskusi (sh iseseisva töö oskusi) ning viia õppekavasse sisse ajaplaneerimise kursus.

Parendusvaldkonnad ja soovitused

- 1) Soovitatav on küsida doktorantidelt ja õppejõududelt põhjalikku tagasisidet selle kohta, kuidas nad sooviksid doktorantide atesteerimise protsessi täiustada ja selle keskset eesmärki selgemaks muuta. Soovitatav on viia sisse süsteem, mis võimaldaks ka atesteerimiste vahel regulaarselt ja anonüümselt tagasisidet anda.
- 2) Töömaailma vajaduste arvestamiseks õppetöös on vaja teha süstemaatilist koostööd kultuurisektori ja eraettevõtetelega, eriti digivaldkonnas.

- 3) Õppekavasse on soovitatav süstemaatiliselt lülitada ingliskeelseid õppeaineid ja seminare, et arendada doktorantide keeleoskust, valmistada neid ette tööks ka väljaspool Eestit ja kaasata õppekavale rohkem välisdoktorante.
- 4) Ka kogenumatel õppejõududel oleks soovitatav võtta aktiivselt osa täienduskoolitustest ja jagada omavahel parimaid praktikaid.
- 5) Tuleks suurendada jõupingutusi, et hankida rahalisi vahendeid doktorantide pikaajaliseks välismobiilsuseks – nt läbi vahetusprogrammide Põhjamaadega ja teiste EL riikidega, mis võiksid pakkuda sobivaid kaasjuhendamise võimalusi ja parandada ligipääsu olulistele allikmaterjalidele.
- 6) Õppekava juhil, juhendajatel ja doktorantidel oleks soovitatav arendada välja tihedam ja struktureeritum koostöö vilistlastega ning teiste strateegiliselt oluliste isikute ja ettevõtetega Eestis ja välisriikides.

FILOSOOFIA

Tugevused

- 1) Filosoofia õppekava on rahvusvaheliselt tunnustatud, kuuludes *QS World University Ranking* erialade edetabelis 101-150 parima hulka.
- 2) Filosoofia doktoriõppekava on selge, sidus, nõudlik ja kaasav.
- 3) Doktorandid kirjeldasid hindamiskomisjonile veenvalt, kuidas doktoriõpingud on tulnud kasuks nende otsustusvõime sõltumatusele ja laiendanud nende intellektuaalseid perspektiive, samas kui doktorikooli tegevustes osalemine on arendanud doktorantide üldoskusi ja ülekantavaid pädevusi.
- 4) Õpiressursid ja doktorantide tööruumid on heal tasemel. Õpperuumid on mugavad ja osakonnal on oma raamatukogu umbes 14 000 raamatuga.
- 5) Doktorantidel on hea elektrooniline ligipääs teadustööks vajalikele akadeemilistele publikatsioonidele ja osakond viib iga-aastaselt läbi rahvusvahelise konverentsi.
- 6) Õppetöös kasutatakse uuenduslikke õpiformaate, mis aitavad doktorantidel arendada välja uusi õppeaineid, määratleda õpetamismeetodeid, mõista ja rakendada hindamisõhimõtteid ning saada esmaseid õpetamiskogemusi.
- 7) Filosoofia osakonna õppejõud teevad teaduskoostööd Tallinna Ülikooli humanitaarteaduste instituudiga, seda eriti juhendamise osas.
- 8) Õppejõud on edukalt hankinud institutsionaalseid ja isiklikke teadusgrante erinevatest riiklikest ja rahvusvahelistest rahastusallikatest.
- 9) Doktorante peetakse osakonnas selgelt oluliseks osaks teaduskogukonnast. Paljud doktorandid on aktiivselt kaasatud riiklikesse ja rahvusvahelistesse teadusprojektidesse ning korraldavad ise aktiivselt üritusi nagu näiteks karjääriplaneerimise kevadkool.
- 10) Filosoofia õppekava on edukalt täitnud eesmärgi saata doktorandid vähemalt üheks semestriks välisriiki õppima või teadust tegema.

Parendusvaldkonnad ja soovitused

- 1) Soovitatav on üle vaadata kogutud andmete ja statistika kasutamine ja tõlgendamine – näiteks loetakse praegu väljalangejateks kõige edukamaid Filosoofia õppekava üliõpilasi, kes on läinud Tartust õppima väga mainekatesse välisülikoolidesse, mis omab tahtmatult negatiivset mõju kogu statistikale.

- 2) Osakonnal on soovitatav selgelt välja tuua oma põhitugevused ja –kompetents. See info oleks eriti kasulik potentsiaalsetele välisüliõpilastele ja –õppejõududele. Õppekavas võiks tuua esile kõik olulisemad filosoofiasuunad, mis teadustegevuses kajastuvad.
- 3) Doktorandid, juhendajad ja vilistlased tõstaksid küsimuse doktorikraadi, ja eriti filosoofiaalse doktorikraadi väärtustamisest Eesti ühiskonnas. Soovitatav on teha sihipäraseid jõupingutusi, et rõhutada humanitaarerialade kõrgeimal tasemel õppimise ühiskondlikku, sotsiaalset ja kultuurilist väärtust, tuues esile nende erialade märgatavat mõju igapäevaelule.
- 4) Soovitatav on rakendada rohkem uuenduslikke õppimise ja õpetamise vorme, et kõik doktorandid saaksid arendada oma juhtimis- ja meeskonnatöö oskusi.
- 5) Kõigile õppejõududele (ja teistele potentsiaalsetele juhendajatele) oleks kasulik tutvustada juhendamise uusi meetodeid ja häid praktikaid, sh seda, kuidas arvestada doktorantide tagasisidet.
- 6) Lõpetajate karjäärivõimalusi tuleks laiendada ka väljapoole akadeemilist maailma, kuna viimane üksi ei taga doktoriõppe jätkusuutlikkust. Vajalik võib olla senisest strateegilisem ja tõhusam arutelu filosoofia rakendusvõimaluste üle Eesti ühiskonnas.
- 7) Doktorandid sooviksid saada juhendajatelt oma tööle sagedamini personaalset tagasisidet intellektuaalse arutelu vormis.

SEMIOOTIKA JA KULTUURITEOORIA

Tugevused

- 1) Õppekaval õpetab arvukalt kvalifitseeritud õppejõude, kelle pädevus hõlmab nii kultuuri-, sotsiaal- kui biosemiootikat.
- 2) Õppekava on tugevalt rahvusvaheline – sellel õpetab arvukalt välisõppejõude, õpib palju välisüliõpilasi ning selle raames korraldatakse rahvusvahelist suvekooli.
- 3) Osakond annab välja üht rahvusvahelistest tippajakirjadest, *Sign System Studies*, mis aitab tõsta kõigi osakonna publikatsioonide üldist taset ning milles on oma töid võimalik avaldada ka doktorantidel.
- 4) Doktorantidel on võimalik hankida lisarahastust osalemiseks konverentsidel, seminaridel ja välismobiilsuses.
- 5) Doktoriõppekava toetavad bakalaureuse- ja magistriõppekavad, mis muudab Tartu Ülikoolis toimuva semiootikaõppe oma mahult ainulaadseks. See tõstab ka vastuvõetud doktorantide eeldatavat taset muude Euroopa doktoriõppekavadega võrreldes.

Parendusvaldkonnad ja soovitused

- 1) Üldiseks probleemiks on õppekava suhtestumine maailmaga väljaspool akadeemiat. Soovitatav on kaaluda (lisaks suuremale interdistsiplinaarsusele ja ülikoolisisesele koostööle) ühe strateegilise eesmärgina ka süstemaatilist ja tõhusat koostööd asutuste ja ettevõtetega väljaspool ülikooli. Soovitatav oleks keskenduda Tartu-Moskva koolkonna uurimissuundade kõrval rohkem ka rakenduslikele teemadele. Samuti oleks soovitatav värvata doktoriõppekavale ka rakenduslikuma taustaga üliõpilasi.
- 2) Vaid vähesed õppejõud on kaasatud doktoriõppekava läbiviimisse. Soovitatav on kaasata doktoriõppesse rohkem õppejõude, et laiendada võimalike juhendajate ringi.
- 3) Soovitatav on kaaluda doktorantide ettepanekut teha õppekava raames senisest enam koostööd filosoofia osakonnaga.

10. Dokumendi „Doktoriõppe õppekavagrupi kvaliteedi hindamine“ p 40 sätestab, et hindamisnõukogu kinnitab hindamisaruande kolme kuu jooksul pärast selle saamist. Nõukogu kaalub hindamiskomisjoni poolt välja toodud tugevusi, parendusvaldkondi ja soovitusi ning otsustab viia järgmine õppekavagrupi kvaliteedi hindamine läbi kas seitsme, viie või kolme aasta pärast.
11. Nõukogu kaalus punktis 9 toodud tugevusi, parendusvaldkondi ja soovitusi ning leidis, et õppekava, sellel toimuv õpe ning õppealane arendustegevus vastavad nõuetele ning:

OTSUSTAS

Kinnitada hindamisaruanne ning viia järgmine Tartu Ülikooli humanitaaria õppekavagrupi doktoriõppe kvaliteedi hindamine läbi 7 aasta pärast.

Otsus võeti vastu 8 poolthäälega. Vastu 0.

12. Nõukogu teeb Tartu Ülikoolile ettepaneku esitada EKKA-le hiljemalt 13.03.2019 tegevuskava aruandes toodud parendusvaldkondade ning soovitude arvestamise kohta.
13. Isikul, kes leiab, et otsusega on rikutud tema õigusi või piiratud tema vabadusi, on võimalik esitada vaie EKKA hindamisnõukogule 30 päeva jooksul pärast seda, kui vaide esitaja vaidlustatavast toimingust teada sai või oleks pidanud teada saada.

Nõukogu saadab vaide EKKA hindamisnõukogu vaidekomisjonile, kes esitab 5 päeva jooksul vaide saamisest nõukogule kirjaliku erapooletu arvamuse vaide põhjendatuse osas. Nõukogu lahendab vaide 10 päeva jooksul selle saamisest, võttes arvesse vaidekomisjoni põhjendatud seisukohta. Kui vaiet on vaja täiendavalt uurida, võib hindamisnõukogu vaide läbivaatamise tähtaega pikendada kuni 30 päeva võrra.

Otsuse kohtulik vaidlustamine on võimalik 30 päeva jooksul alates selle kättetoimetamisest, esitades kaebuse Tallinna Halduskohtu Tallinna kohtumajja halduskohtumenetluse seaduses sätestatud korras.

Eve Eisenschmidt
Nõukogu esimees

Hillar Bauman
Nõukogu sekretär